

YAHYA KEMÂL'İN KİTAPLARINA GİRMEMİŞ İLK ŞİİRLERİ

Yrd. Doç. Dr. Ali İhsan KOLCU*

Modern Türk şiirinin mimarlarından Yahya Kemâl'in şiiri üzerinde hem sağlığında hem de ölümünden sonra ciltler tutacak hacimde¹ görüşler beyan edilmiş, akademik araştırmalar yapılmış, popülist yazılar yayınlanmıştır. Onun şiirini değerlendiren araştırma ve incelemelerde; başta Tanpınar'ın *Yahya Kemâl'i* olmak üzere öteki kitaplarda şairin kitaplarına almadığı ilk dönem şiirleri üzerinde durulmadan ve sadece kitaplarında yayınlanan şiirleri dikkate alınarak değerlendirmeler yapıldığı gözlemlenmektedir.

Şairlerin çoğu kez şiirlerini kitaplaştırırken ya da bir tasnife tabi tutarken bazı manzumelerini çeşitli gerekçelerle kitaplarına almadıklarına şahit olunmuştur. Yahya Kemâl'in bu konudaki titizliği bilinmektedir. Aynı şekilde Necip Fazıl'ın da vaktiyle Ben ve Ötesi'nde, Örumcek Ağı'nda, Kaldırımlar adlı şiir kitaplarında yayınlanan birçok şiirini Çile'ye almadığı gibi bazılarını da bütünüyle değiştirdiği malûmdur.²

Şairlerin bizatihi böyle bir tasarruf hakkı olmalarının yanında, onların şiir serüvenlerini takip etmede bu tür tasarrufların ve ilk dönem şiirlerinin ya da artık terk edilen ve kabul görmeyen manzumelerinde, sanatçının nereden nereye geldiğini iyi anlayabilmek için gerekli metinler olarak dikkate alınmalıdır. Zira sanatta acemilik olmadan ustalık, taklit olmadan telif neredeyse imkânsızdır.

* Atatürk Üni. Fen-Ed. Fak. ERZURUM

¹ Bu yazılar Prof. Dr. Kâzım Yetiş tarafından bir tasnife tabi tutularak yayınlanmaktadır. bk. Yahya Kemâl İçin Yazılanlar, c. 1, İstanbul Fetih Cemiyeti yay. İstanbul, 1998; ayrıca Hilmi Yücebaş, Bütün Cepheleriyle Yahya Kemâl, ilâveli 4. bs. İstanbul, 1962.

² bk. Ahmet Bağıştaş, Necip Fazıl'ın Değişiklik Yapılan Şiirlerinin Mukayesesi, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bitirme Tezi, Erzurum, 1976.

Yahya Kemâl de zaman içerisinde sanatta aldığı yol sayesinde beğenisi gelişmiş ve tenkidî bir nokta-i nazarla kendi şiirlerini büyük bir titizlikle elemeye tâbi tutmuştur. Onun yaşarken şiirlerini kitaplaştırmayı durmadan geciktirmesi hep bu titizliğin ve mükemmeliyet arayışının tezahürüdür.

Biz, Yahya Kemâl'in kitaplarına girmemiş ilk şiirlerinin de dikkate alınmadan onun şiir sanatı hakkında yapılacak değerlendirmelerin eksik olacağı kanaatini taşıyoruz. Hem onun ifadelerinden hem başka kaynaklardan³ ve hem de sürdürdüğümüz izler neticesinde Yahya Kemâl'in tamamı olduğunu düşündüğümüz kitaplarına girmemiş ilk şiirlerini tesbit ettik. Esas itibarıyla Yahya Kemâl şairliği ve ilk şiirleri hakkında hatıralarında bazı ipuçları vermektedir. Şairin ifadelerinden, İstanbul'daki ilk ikametinde bu şehrin ve yeni Türk şiirinin havasına ısınmadığını anlıyoruz.

“Üsküb'ün hasretiyle şiire daha ziyâde dalmıştım. Çok okuyordum. Malûmatım artmıştı. Maamâfih o seneler Servet-i Fünûn'un en hararetlî seneleri iken Edebiyat-ı Cedide''yi idrâk etmemiştim. Cumâları, arkadaşlarımla hükümet konağının karşısında bir kırâathanede çay içmeğe gider ve orada Servet-i Fünûn nüshalarını okurdum. Tevfik Fikret ve Cenab Şahabeddin gibi yeni imzaları görür ve eserlerinden pek hazzetmezdim.

(...) Hasretle hastalıklar arasında geçmiş nâkıs bir tahsil devresinden sonra Üsküb'e döndüm ve biraz sonra da İstanbul'a gönderildim.

İstanbul'da gözlerim etrâfa açıldıktan pek az zaman sonra Tevfik Fikret'in Rübâb-ı Şikeste'si elime geçti. Bu yeni şiir bu defa beni kuvvetle sardı. Muallim Nâci'yi hatta Abdülhak Hâmid ve Recaîzâde Ekrem Bey'i mâziye intikaal etmiş gibi gördüm.

Rübâb-ı Şikeste'nin delâletiyle Cenab Şahabeddin'i ve diğer yeni şâirleri tanıdım. Bir kelime Fransızca bilmeksizin alafangalaştım. Malûmat mecmuasında yeni şiir çığırında bir çok manzumelerim çıktı.”⁴

Şairin bu dönemdeki manzumeleri sadece Malûmat mecmuasında neşrolunmaz. Malûmat'ın sahibi Baba Tahir'in aynı tarihlerde çıkardığı ikinci bir mecmua olan İrtikâ'da da yayımlanır. Kanaatimize göre Baba

³ bk. Mehmet Behçet Yazar, Edebiyatçılar Âlemi, 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara, 1999, s. 302-303; Abdülhak Şinasi Hisar, Ahmet Hâşim - Yahya Kemâl'e Veda, Ötügen yay. 3. bs. İstanbul, 1979.

⁴ Yahya Kemâl, Çocukluğum, Gençliğim, Siyâsi ve Edebî Hâtıralarım, İstanbul Fetih Cemiyeti yay. İstanbul, 1976, s. 99-100.

Tahir hem Malûmat'ın yanında daha az hacimli ve zayıf görünen İrtikâ macmuasını yazı bakımından desteklemek hem de Malûmat'ta kendisine yer bulamayan gençlere kapı açmak amacıyla bu manzumeleri bir yandan Malûmat'ta bir yandan da İrtikâ'da neşrediyordu.

Yahya Kemâl tespitlerimize göre, Paris'e firar etmeden önce İstanbul'da bulunduğu 1902-1903 senelerinde tamamı Malûmat ve İrtikâ mecmualarında olmak üzere toplam 14 adet manzume yayınlamıştır. Bunların ikisi Sultan II. Abdülhamid'e culûsiye, biri Tevfik Fikret'in "Ey Yâr-ı Nagam-kâr" adlı manzumesini pek acemice yaptığı bir tahmisi, ikisi yine Fikret'in Alfred de Musset'nin Les Mois (Aylar)'sından mülhem kaleme aldığı Âveng-i Şuhûr adlı ve yılın on iki ayını taşıdığı özellikleriyle tasvir eden şiirlerine naziredir. Yahya Kemâl ayların askısını tamamlayamamış sadece mart ve nisan aylarını tasvir etmiştir.

Öteki manzumeleri, Şafaktan Evvel, Şiir Nedir?, Terane-i Ruh, Mensî Şiirim, Küçük Kardeşim Refet İçin, Saffet Nezihi'ye, Leyâl-i İstiğrak 1, Leyâl-i İstiğrak 3, Leyâl-i İstiğrak 4 adlarını taşımaktadır. Leyâl-i İstiğrak 2 yukarıda ifade edildiği gibi Fikret'in Ey Yâr-ı Nagam-kâr adlı manzumesini tahmis ettiği ve pek de başarılı olamadığı manzumesidir.

Toplu olarak bakıldığında Yahya Kemâl'in bu ilk şiirlerinin bütün acemiliklerine rağmen herhangi bir şairin ilk kalem tecrübeleri olarak görmek mümkündür. Fakat tek tek ve tenkidi bir gözle ele alındığında bu manzumelerin her birinin Yahya Kemâl'in şiir serüveninin başlangıcında onun ilk esin kaynaklarını tesbit etmek ve acemilik devresi hakkında önemli bilgileri ihtiva ettiği görülecektir.

Hem şiir sanatı açısından hem de döneme damgasını vuran siyasi ahlâk açısından Nişli Ağâh Kemâl'in şairliği ve karakteri hakkında çarpıcı bilgilere ulaşmaktayız.

Yahya Kemâl ya da o dönem şiirlerine attığı imza ile Âgâh Kemâl dönemin padişahı Sultan II. Abdülhamid'i iki culûsiye yazar. İlki 19 Ağustos 1318 / 1 Eylül 1902 tarihini taşıyan metnini aşağıya aldığımız başlıksız bir tebriknâmedir.

[Cülûsiye]⁵

Olsun bugün sürûr ile pirâyeye kâinât
 Dolsun bugün hubûr-ı saâdetle şeş cihân
 Zira bugünde verdi o şâh-ı melek-sefâ
 Rûh-ı fütûh-ı saltanata taze bir hayat
 Ya Rabbi! Haşre-dek yaşasın Padişahımız

Nâm-ı celîli ‘Hazret-i Abdülhamid Han’
 Devrinde kıldı ümmeti sürûr u şâduman
 Asrında kıldı milleti mes’ûd u kâmrân
 O reng-i saltanatta âli ahirü’z-zaman
 İclâl ü şan ile yaşasın Padişahımız

Ol şâh-ı bî-misâl Hamîd hasletini ki biz
 Devrinde bunca nimet-i azimâyaya nâiliz
 Zîr-i himâyesinde refâh eylemekteyiz
 Der-kâr-ı Hakk’a arz-ı münâcât eyleyiz
 Etsin şükûh u şevket u ikbalini müdâm

Âbâd kıldı atıfeti mülk-i devleti
 Dil-şâd etti merhameti kalb-i ümmeti
 Gösterdi zâtı âleme şan-ı celâleti
 Ya Rabbi sen o ziver-ı tâc-ı Hilâfeti
 Âsâr-ı bî-şümârı ile eyle ber-devam

Vardır yeri kıyâmete dek etsen iftihâr
 Zîra bize o Hâlık-ı Vehhâb gerektir
 Bahşetti böyle bir şeh-i âli-i lutuf-kâr
 Fahreylesin onunla selâtin-i rûz-i gâr
 Şâhen-şehân-ı âlem içinde yegânedir

Müstağrak-ı mükârem olup ser-te-ser cihân
 Mülkünde verdi her yere umrândan nişân
 Oldu uluvv-ı himmet -i âlisi râyegân

⁵ İrtikâ mc. nr. 178, 19 Ağustos 1318 / 1 Eylül 1902, s. 303.

Te'sis olundu râh-ı Hicâz-ı şeref-resân
Ulvîyet u kemâlîne bu bir nişânedir

Eyler cihânda bezl-i kerem-i tab-ı râîfî
Her seviye câri sâye-i lutf-u avâtîfî
Bilâ-hitâm eyledi ihyâ maârifeti
Ya Rabbi sen o şâh-ı kerem-kâr-ı ârifî
Kıl pâyidâr taht-ı muâllâ-yı saltanat

Ey Şehriyâr-ı âtîfet-i âsâr-ı muhterem
Ey tâc-dâr-ı ma'delet efkâr-ı zu'l-kerim
Sensin ol padişâh-ı dil-âgâh-ı pür-himem
Kim vasf-ı hazretinde senin her ne söylesem
Ahrâdır ey halife-i pür-lutf u ma'delet
Üsküp Belediye Reisi İbrahim Nâci Beyzâde Âgâh Kemâl

İkinci şiir sekiz ay sonrasının tarihini taşıyan Neşîde-i Nev-Sâl adlı manzumedir.

Neşîde-i Nev-sâl⁶

Semâ penbe, sehâib mavi, deryâ saf, havâ mahmûr
Zılâl-i fecr ile müzehher bütün âfâk-ı nûrânî
Nigâristân feyz-i âsârda bir nûr-ı rûhânî
Ve hep âgûş-ı nilgûn tabiat mütebessim, mesrûr

Hilâl vakta ki bâlîn-i ufukta tâb-dâr oldu
Tuyûr-ı nağme-gîr sâl-i cedidi müjde-bâr oldu
O dem lâhût-i istiğrâktan bir hâtif-i ilhâm
Bu şiir-i dil-nüvâz-ı pâk ile nutk-ı ibtidâr oldu

Şehinşâh-ı muazzam Hazret-i Abdülhâmid Han
Sabah-ı haşre dek bi'l-izzî ve'l-celâlû ve'd-dârât
Serîr-ârâ-yı şevket eylesin hilâf-ı mevcûdât
Ki zirâ ahd-i adlinde büleñd-i şan-ı Osmânî
Şükûh u ma'deletle vâye-mend-i iştihâr oldu
Saâdet-yâb oldu devlet, ümmet kâmkâr oldu

⁶ Malûmat mc. nr. 379, 20 Mart 1319 / 2 Nisan 1903, s. 3339.

Tezyîn etti gülzâr-ı vatan zîb-i maârifle
Terâkkiyât-ı ilm u fenle ümmet bahtiyâr oldu

Rahîm, âli şiyem, kudsî, kerem-kâr, ma' delet-küster
Vekil-i akdes-i mahbûb-ı zî-şan-ı ilâhidir
O Hakan-ı dil-âgâh- ı güzîn-i atfet-perver
Celâl-i şevketiyle şan-ı devlet âşikâr oldu
Her icraâtına bir tâli-i ferhunde yâr oldu
Bu subh-ı lem'a-verde berk vuran âsâr-ı şî'r-âgin
Bu subh-ı lem'a-ver -ki pür terennüm, pür mehâsindir
Ulüvv-ı nâmını takdis için ol şâh-ı zî-şânın
Çemen pîrâyeye-dâr oldu , sehâri hande-zâr oldu
Hilâl sâl-i garrâ şu'le perdâz-ı bahar oldu.

Âgâh Kemâl, 1331

Her iki manzumede de dönemin kaleme alınan bu türde yazılmış şiirlerinin havası sezilir. İtiraf edelim ki şâir bu manzumelerde pek başarılı değildir. Ağır bir dil ve zincirleme tamlamalarla hem şiir dilinin zorlandığı hem de biçim açısından acemiliklerin sergilendiği görülmektedir. Fakat bizim asıl maksadımız Nişli Âgâh Kemâl'in bu dönemde yazdığı şiirlerinin edebî değerini incelemek değil, döneme hâkim siyasi ahlâktan ne derece etkilendiği hadisesidir.

Yahya Kemâl 1902 ve 1903 yıllarında metinlerini yukarıya aldığımız iki manzumesinde Sultan II. Abdülhamid'e olan bağlılığını dile getirir, onu bu tür şiirlerde olması gerektiği biçimde olabildiğince över.

Aynı Yahya Kemâl bir müddet sonra Paris'e firar ettiği zaman, Selânik'te kaçak olarak bulunduğu gemiden polis tarafından indirilmek istenince, Sultan Abdülhamid aleyhine yazı yazmak ve çalışmak için Avrupa'ya firar ettiğini haykıracak ve böylece padişah düşmanlığından istifade edecektir. Culûsiyelerle elde edemediği faydayı padişah düşmanlığın ile telafi edecektir.

“Artık mukadderâtımın önüne zorla çıkmak istiyordum. Selânik'te polis tarafından talep edileceğime kanaât hâsıl etmiştim. Gemi gaayet yavaş yol alıyordu. Aynaroz'un yakınlarından geçti. Hele Selânik limanına varabildi; öğle üzeri demir atdık. Selânik'e Türkiye'nin son yolcuları çıktılar. Çıkmayan bir ben kaldım. Vapurun kahvecisi Kefalonyalı denilen ve unvan(ıy)le kötü bir insan farzolunan Rumlardan biriydi. Esmer, fenâ bakışlı herkese karşı dürüst olan bu Rum beni firarımdan kendisine bir menfaat hissesi çıkarmağa azmetmişti. Selânik polisinin beni vapurdan almağa niyeti yoksa bile bu Rum , mutlaka bu nev'iden bir iş çıkararak ve beni sözde himaye ederek üstümdeki paramı

elde etmeğe azmetmişti. (...) O gün vapura limandan sivil zabıta geldiler ve benim etrâfımda dolaşarak tedkîkaata başladılar, nihâyet bu sivillerden biri yanıma gelerek gaayet sevimli ve aldatıcı bir tavırla limana kadar inmeme, orada bir kayıt muamelesi yaptırmanı ve yine vapura dönmemi tavsiye etti ve beni kendi eliyle tekrar vapura getireceğini yeminler ederek söyledi. Herifin hâline güldüm ve kendisine: “Efendi! Ben Avrupa’ya firâr ediyorum, orada Sultan Abdülhamid aleyhinde yazı yazacağım, bu vapurdan inmeme, indirmek elinizde ise indiriniz!” dedim. Gariptir ki bu hitâbım karşısında harif sarardı; Pâdişah aleyhinde böyle bir cümleyi sarâhatle dinlemekten hafiyeler bile korkuyorlardı; ağızlar o kadar kilitlemiş ve korku rûhlara o kadar yerleşmişti. Bu pervâsız sözleri söyledikten sonra herifin nazarında korkunç bir insan kesilmiştim; zavallı hafiyeye cevap vermeğe cür’et edemiyerek sıvıştı gitti.”⁷

Genç Âgâh Kemâl’in hafiyelerin elinden kurtulmak için sarfettiği sözler dönemin siyasi ahlâkının bir tezahüründen başka bir şey değildir. O da sadece kendisinden önce aynı yolu deneyerek yurt dışına firar etmiş ‘jöntürk’ler gibi davranmıştır o kadar.

Genç Âgâh Kemâl’in ilk şiirleri arasında ilgi çeken şiirlerinden birisi de Fikret’in Ey Yâr-ı Nagam-kâr adlı manzumesini tahmis ederek vücuda getirmeye çalıştığı manzumedir. Leyâl-i İstiğrâk 2 başlığını taşıyan bu manzumede şiire yeni başlayan hevesli bir gencin samimi arayışları hissedilir. Önce Fikret’in söz konusu manzumesini okuyalım.

Ey Yâr-ı Nagam-kâr

Çal, ben de olup şevk ile âhengine peyrev,
Dillerdeki sevdâları cûşân edelim çal!
Çaldıkça doğar gönlüme eş’âr-ı nev-â-nev
Her nağmene bir şiirimi kurban edelim çal!
Çal, âlem-i ervâhı da raksân edelim çal!

İlân ediyor aşkı her nağme sesinde,
Girân oluyor savt-ı hazîninde muhabbet;
Ervâh kanatlanmış uçar pîş ü pesinde;
Bahsetmede âhengine bir neş’eli rikkat
Gûyâ o kanatlardan uçan nefha-i cennet.

⁷ Çocukluğum, Gençliğim, Siyâsî ve Edebî Hâtıralarım, s. 81-82.

Ey gıpta-i nâhid, ki zîr u bezm-i sazın
 Eflâki de ecrâmı da inletse revâdır;
 Ey reşk-i melâik nagam-ı rûh-nevâzın
 Cennetlere, hurîlere cân-bahş-i safâdır
 Bak ağlıyorum, giryeme bin hande fedâdır!

Zabteyleyebilsin mi gözüm eşk-i revânı?
 Titrer, bu nevâ gûşüme geldikçe sebatım;
 Ey yâr-i nagam-kâr, sakın kesme nevânı;
 Vur kopsa da mızrâbın ile târ-ı hayâtım;
 Çal, şimdi şu ân olsa da ân-ı sekerâtım!

Bir yâreli kuş çırpınıyor sanki telinde
 Çıkmakta bu âvaz o garîbin ciğerinden;
 Udun mu hüner, yoksa o cânânın elinde
 Bir feyz mi var kim daha mu'ciz hünerinden?
 Billâh o eldir koparan rûhu yerinden!

Çal, ben de olup “Âh!”larım ile sana dem-sâz,
 Çâk eylemedir sîne-i aşkı emelim çal!
 Te'sir-i tarabla ederek kol kola pervâz,
 Tâ Arş-ı İlâhî'ye kadar yükselelim, çal!
 Çal sevdiceğim, çal meleğim, çal güzelim... Çal!

Yahya Kemâl'in tahmisi,

Leyâl-i İstiğrâk⁸

2

Çal! Neş'e-i vuslatla nağme-saz olalım, çal!
 Mürgân-ı muganniyeye hem-âvâz olalım, çal!
 Bir vecd-i muhabbetle tarab-sâz olalım, çal!
 Çal! yükselelim küngüre-pervâz olalım çal!
 “Çal âlem-i ervâh-ı da raksan edelim çal!”

⁸ Malûmat mc. nr. 383, 17 Nisan 1319 / 30 Nisan 1903, s. 3398; İrtikâ mc. nr. 211, 18 Nisan 1319 / 30 Nisan 1903, s. 431.

Altında şu mavi ve beyaz nûrlu semânın
 Âğuş-ı sefîdinde bu pür-neş'e cihanın
 Tanzir edelim aşkını "Pervin ve Sühâ'nın"
 Çal sevdiceğim, ağlasın âhengi kemânın
 "Dillerdeki sevdaları cûşân edelim, çal"

Envâr-ı kamer çamların altında müzeyyen
 O sâye-i simîn dilâviz sererken
 Elhân-ı sihr-kârını perrân ederken
 Çal rûhuma bir beste-i giryân-efken
 Çal ooh o âheng ile medhûş olayım çal

Seyyârelerin mâî ve mukammer lem'âtı
 Emvâc ile bir şiir-i ter ettikçe teâtı
 İlham ederek rûhuma ezvâk-ı hayâtı
 Çal giryâ-i nisâr et o mağşi negâmâtı
 Tâ aşkın ile mest ü bî-hûş olalım çal

Bak: Hep bu bulutlar, bu semâvât-ı mükevkeb
 Mev'âmızı tersi' eden ezhâr-ı müzehheb
 Sevdâmızı tezyîn eden âfâk-ı müdebdeb
 Gördükçe bizim hâlimizi kıskanıyor hep
 Çal aşkımızı onlara mahsud edelim çal

Çal çal meleğim rûh-ı tabiat kadar âli
 Bir şiir ile et rûhuma bir ifhâm-ı meâli
 Saçsın kamer âgûşumuza şiir-i leâli
 Çal olası âmâlimize bir hadd-i teâli
 "Tâ arş -i ilâhiye kadar yükselelim çal"

Sarıyer
Âgâh Kemâl

Yukarıdaki manzume dikkatle incelendiğinde Yahya Kemâl'in Fikret'in bu şiirini bütünüyle tahmis etmediği anlaşılacaktır. Şair söz konusu manzumenin sadece üç dizesini tahmis etmiş, üçüncü ve dördüncü kıt'aları Fikret'in şiirine bağlı kalmadan yazmıştır. Böylelikle taklid bahsinde de genç Âgâh Kemâl'in çok fazla kayda bağlı kalmadığı anlaşılmaktadır.

Yahya Kemâl'in bu devresine ait şiirlerinden dikkati çekenlerinden biri de Leyâl-i İstiğrak 4 adını taşıyan manzumedir. Şairin hatıralarında dile getirdiği ve bir bölümünü yukarıya aldığımız ifadeler arasında "Bir kelime Fransızca bilmeksizin alafrangalaştım." sözünü doğrularcasına daha ilk şiirlerinde Lamartine'in 'ömr-i garâmı'nı hatırlayacak kadar Fransız edebiyatını öğrendiği anlaşılmaktadır!

Leyâl-i İstiğrak¹⁰

4

Hâlâ tahattur eyliyorum mâvi bir gece
Yattımdı nilgûn bir korunun kenarına
Gördüm göğün nazara-i firûze-fâmını
Baktım yeşil sitârelerin zıll-ı târına
Hatırladım Lamartin'in ömr-i garâmını

Bazen kamer bulutların altında bir gelin
Vaz'-ı vakur ve şûhunu tanzîr eder gibi
Arz-ı likâ-yı hüsn ederek saklanır hazîn
Bir hacle-i sefide çekerti sehâîbi

Amâk-ı leyl içinde girizân olan tuyûr
Avâre bir neşide okurdu simâhıma
Sonra ağaçların arasından nigâhıma
Manzûr olan fezânın hafâyâ-yı nâimi
Meshûr-ı şiir ederdi semâ-yı hayâlimi

-Büyükdere-
Âgâh Kemâl

Bütün bu acemilik ve tutarsızlıklara rağmen genç Âgâh Kemâl'in döneme hakim şiir anlayışının kıyılarında dolaştığı anlaşılmaktadır. Asıl Paris ikameti ve nihayetinde yurda dönüşünden sonradır ki şiirin ne olup olmadığı konusunda kanaat ve tecrübelerini tatbikata dönecektir.

⁹ Çocukluğum, Gençliğim, Siyâsî ve Edebî Hâtıralarım, s. 99-100.

¹⁰ Malûmat mc. nr. 386, 8 Mayıs 1319 / 20 Mayıs 1903, s. 3446; İrtikâ mc. nr. 214, 9 Mayıs 1319 / 22 Mayıs 1903, s. 443.

Şafaktan Evvel¹¹

Sular pür-neş'e çağlar fecrin âgûş-ı sükûnunda
 Derini bir lahn-ı sevdâvî tulû'u karşılar, cevval
 Ve tîz bir nağme-i mağşiyle ümid-âver-i sevda
 Tanîn-endâz olur bir lahn-ı memdûd-ı sefâ-fil-hâl

Keman eshâr-ı elhâniyle ağlar, şuh, pür-hande
 Sadâ ormanda aks-i muhziniyle iltima' eyler
 Uçar vâdide bir âheng-i şiir-engiz-gîrinde
 Dolar mübki, ve pür rikkat terennümlerle meşcerler

Bu şevkâ şevk-i bezm-i şiir ü istiğrâktan sonra
 Sahârî kûh u vâdiyi tulu'-ı şa'şaa-pîrâ
 Nezih bir manzar-ı sehâr-ı nûrâ nûra gark eyler
 Semâ-yı laciverdiyi, baharı, berk -i berk eyler.

Âgâh Kemâl

Şiir Nedir¹²

Şiir nedir? Bana sordun dedim o birşey ki:
 Fecr, terâne, tulû', nağme, neş'e, bahar
 Gusûn, jâle, çemen, gonca, râyiha, ezhâr
 Ve hep bedâyiye ait rakîk bir hulya

Şiir o sihr-i şegaf-dar-ı hande-verdir ki
 Sehâb, hâle, kamer, lem'a, asüman, envâr
 Ufuk, zılâl, şihâb, renk, kehkeşân, eshâr
 Bütün mehâsine dâir amîk bir hulya

Şiir o nükte-i sâhir, o şîve-i mübki
 Visâl-i şevk u tarab, zevk, hacle-gâh-ı garâm
 Enîn, dem'a, bükâ, hüsn ü aşk, hicrân, kâm
 Ve hep serâir-i rûh, hep derin birer mânâ

¹¹ Malûmat mc. nr. 375, 13 Şubat 1318 / 25 Şubat 1902 , s. 3270.

¹² Malûmat mc. nr. 375, 13 Şubat 1318 / 25 Şubat 1902 , s. 3270.

Şiir o lafz-ı bedî' bir nevâ-yı mülhimedir
Şiir kadın gibidir sevgilim! bu mübhemdir.

Âgâh Kemâl

Terâne-i Rûh¹³

Hâtır-güzârın olsun o aşk-ı sefâ-nisâr
Âvân-ı pür-garâm-ı hayatında ey nigâr!
Yâd et o demleri güzer ettikçe nevbahar
Kalsın bu 'hâtıra' sana bir hoşça yâdigâr,
Dildâden olsa da sana hâtır-nişân olur.

Hatırlıyor musun o leyâl-i meserreti
Vurdukça vech-i âline tâb-ı letâfeti
Mehtâp nûrlandırdı semâ-yı melâhati
Hatırladıkça dil o zaman-ı saadeti
Dîdemden eşk-i âl-i muhabbet revâ olur.

Sahrâda bir gurûb idi ormanlara karib
Takrîr ederdi nağme-i sevdâyı andelib
Vasılınla şâd olmuş idi ömr-i bî-nasib
Eyvah bu hasret ile bugün pür keder-i garib
Kalbim muhabettimle senin nâle-hân olur

Hatırlıyor musun 'Ada'da' bir leyle-i hazîn
Sen çamların içinde olurken şükûfe-çîn
Mehtâb dökerdi yerlere bir şu'le-i zerrîn
Terk eyledin bunu bana bir tufhe-i güzîn
Ahvâli şimdi bâdi-i yâd-ı lisân olur.

Bir subh-ı zî-sefâ, esiyorken nesim-i nâz
Uzak bir sükûn ile eylerdi ihtizâz
Mürgân-ı nevbahar oluyordu terâne-sâz
Geldikçe hâtırına o elhân-ı dil-nüvâz
Rûhum nevâ-yı yâdı ile pür-figân olur

¹³ Malûmat mc. nr. 378, 13 Mart 1319 / 25 Mart 1903, s. 3318.

Vâdide saf bir seher-i tâb-dâr idi
 Fecrin zevâhiriyle ufuk lem'a-bâr idi
 Bir savt-ı muttaridle 'sular' girye-dâr idi
 Dağlar hazîn idi, dereler zâr zâr idi
 Sayfin bu hâli gıpta-res-i şâirân olur

Beykoz'da penbe bir gece envâr-ı mâhitâb
 Etmîşti hep Boğaziçi'ni gark-ı âb u tâb
 Deryâ ederdi, sanki semâvâta ihticâb
 Her bedr-i tam içinde cihan bir cinân olur.

Âgâh Kemâl

Mensî Şiirim¹⁴

Sepîrde dem-i bedâyi-i bahâr şâirânedir
 Tulû'-ı âfitâb-ı tâb-dâr şâirânedir
 Zevâhir-i latif bu nisâr şâirânedir
 Şafaktaki zılâl-i zer-nigâr şâirânedir
 Ufuk, semâ, bihâr ve kuhsâr şâirânedir

Güneş doğar şevâhik-i cibâli gark-ı nûr eder
 Çoban kaval çalar, nikâb-ı alnı açar seher
 Hazin hazin çağladıkça cuy-bâr-ı girye-ver
 Birer neşide-i garam okur tuyûr-ı nağme-ger
 Terennümât-ı mahzin-i hezâr şâirânedir

Âgâh Kemâl,

Elvâh-ı Şuhûr¹⁵

Mart

1

Mehmed Âsâf'a

Bazen güneşli, bazen ratib, sisli bir hava
 Solgun bulutların mevecâtiyle cilve-rîz
 Âfâk-ı laciverd, bütün gök, bütün deniz
 Bir zıll-ı mübki-i asabiyetle rû-nümâ

¹⁴ Malûmat mc. nr. 371, 16 Kânûn-i Sâni 1318 / 29 Ocak 1903, s. 3206.

¹⁵ Malûmat mc. nr. 381, 3 Nisan 1319 / 15 Nisan 1903, s. 3366; İrtikâ mc. nr. 209, 4 Nisan 1319 / 17 Nisan 1903, s. 473.

Pejmürde hal ağaçların üstünde rüzgâr
 Bazen latif, bazı girîv-bâr, muhtazır
 Bir refref-i barîd ile ağsanı titretir
 Meyl-i hezâret eyleyen ölgün verîkalar

Âzürde bir tahassüs ile raşe-dâr olur
 Az sonra dağları şegaf-engîz-i şiir eden
 Sünbül, menekşe, müjde-resân-ı bahar olur

“Kuşlar, zavallı yavrucağızlar” bu levhadan
 Dil-şâd olur ve kırlara şikeste-per
 Bir zevk-i zümrüdîn ile perrân olur gider

-15 Mart, Sarıyer-
 Âgâh Kemâl

Elvâh-ı Şuhûr¹⁶

2

Nisan

Semâ, esîr-i rükûduyla mest ü şiir-engîz
 Havâ, latif ve müzehheb, nezih ve pür-heyecan
 Şevâhik-i cebel üstünde bir müşemmes sis
 Şafakta reşha-girizân-ı leâli-i bârân
 Gusûn içinde yeşil bir terâne-i şâdân.

Öper şükûfeleri jâleler, meler kuzular
 Kaval sadâları giryân olur bayırlarda
 Tuyûr zemzeme-zâ nağme-sâz olur ve sular
 Hazîn hazîn çağıldar latif kırlarda
 Koyunlar otlar hezâret-nümâ çayırlarda...

Bu devre-i şiir-engîz...ooh bu hoş hengâm
 Saçlar füyûz-ı emel hâkdân-ı hande-vere

¹⁶ Malûmat mc. 24 Nisan 1319 / 7 Mayıs 1903, s. 3414; İrtikâ mc. nr. 212, 25 Nisan 1319 / 8 Mayıs 1903, s. 435.

Gusûnu, çiftçileri, kuşları eder hoş-kâm
Riyâh u aşk u hayâl bahş eder nesim-i tere
Tebessüm-âver olur bahtiyâr köylülere..

-10 Nisan Sarıyer-
Âgâh Kemâl

Küçük Kardeşim 'Ref'et' İçin¹⁷
Ey mâî gözlü yavru melek tıfl-ı hande-kâr!
Ey nazrası nigâhımı şâdân eden çocuk!
Her bir tebessümünde leâli-i şiir uçar
Ey ibtisâmı rûhumu ra'sân eden çocuk!

Pek nazlı bir letâfeti var vaz' u hâlinin
Ey tıfl-ı ter! ferîşte-i nasut musun? Nesin?
Pek rûhlu bir beşâseti var hasbihâlinin!
Pek tatlı pek ferîşte-pesendânedir sesin

Halindeki işve-i sehhâr, o şevk-i şûh
Oldukça cilve-rîz olurum neş'e-yâb-ı rûh
Sen nev-şükufte, hande-nümâ, bir çiçek misin?

Yoksa zemine gökten uçan bir melek isin?
Pek mütebessimsin ooh.. güler yüzlü kardeşim!
Dilber, lapiska saçlı, güzel gözlü kardeşim!

-10 Nisan Sarıyer-
Âgâh Kemâl

Saffet Nezihî'ye¹⁸

Rakîk bir nazar, âsûde bir likâ-yı zekâ
Latîf ve neş'e-i rikkatle bir lisân-ı nezih
Eder meâli-i esrâr-ı rûhunu tevzîh
Evet bu çehre-i safvet, bu mütebessim sîmâ

¹⁷ Malûmat mc. 24 Nisan 1319 / 7 Mayıs 1903, s. 3414; İrtikâ mc. nr. 212, 25 Nisan 1319 / 8 Mayıs 1903, s. 435.

¹⁸ Malûmat mc. nr. 380, 27 Mart 1319 / 9 Nisan 1903, s. 3351; İrtikâ mc. nr. 208, 28 Mart 1319 / 10 Nisan 1903, s. 419.

-Dehâ-yı sanatını bir dehâ-yı hassasın
 Bütün kadınlığa merbût olan hayatiyle
 O aşk-ı tereddütteki sihr-i tehassüsâtıyla-
 Ziyâ-yı zâhir-i eshâr gibi eder tebyîn

“Kadın” bu söz, bu söz işte bu mânâ-yı mahrûr
 Ki hep serâir-i rûh u hayatı hâvîdir
 Ve hep mehâsine bir irtibâtı hâvîdir.
 Evet o kalb-i garâm-âşinâ, o rûh-ı güzîn
 Bir iltimâ’-ı şegaf-rîz ile ‘Nezihi’ nin
 Cebîn-i saffet-şi’ rinde raşe-perver olur.

Âgâh Kemâl

Leyâl-i İstiğrâk¹⁹

1

Ooh... gel gel bu gece mest-i muhabbet güzelim
 Şu beyaz hilkatın âgûşunda
 Kamerin neş’e-i bî-hûşunda
 Kırların sahn-ı semen-pûşunda
 Bir derin aşk ile imrâr-ı hayat eyleyelim...

Ooh... bak bak bütün ebhâr u cibâl
 Bir beyaz aşk ile hâbide-i hulyâ-yı sükûn
 Titreşen, dalgalanan encüm-i avize-nümûn
 Neşr u işbâ ediyor neş’eli bir zıll-ı füsûn
 Hep tabiat göğe açmış şebâl

Ooh... yükseklere bak ! müzehhere-i nûrânûr
 Refref-i zâhir-i şeb-hîziyle
 Vecd-i ra’şân-ı dilâvîziyle
 Lem’at-ı şiiir-engîziyle
 Hep bizim aşk-ı semâvîmizi tebcil ediyor

-1 Mart Sarıyer-

¹⁹ Malûmat mc. nr. 382, 1 Nisan 1319 / 13 Nisan 1903 / İrtikâ mc. nr. 210, 11 Nisan 1319 / 24 Nisan 1903, s. 427.

*Âgâh Kemâl*Leyâl-i İstiğrâk²⁰

3

Mâî arus içinde seni gördüğüm zaman
Rûhumda ra'şe-ver helecanlarla bir derin
Hiss-i behic-i hande-güzâr oldu, kalbimin
Âmâl-ı aşkı titredi, handan ve şadumân

Sonra şeb-i visâlimize şuh, mütebessim
Envâr-ı tehniyet saçan ezhâr-ı hande-fâm
Deryâ-yı laciverdde bir levha-i garâm
Tenvîr ederdî ... ooh! o gece sen de sevgilim

Hüsn-i bekâretinle, o yeldâ-yı mukammere
Pîrâye-i melâhat idin, ben de neş'e-ver
Bir aşk-ı bî-nihâye mest ü şâd-kâm

Olmuştum iltimâ'-ı kamer, zill-ı ibtisâm
Serper, arus-ı hüsnünü süslerdi zühreler
Mağbût eden o şeb, güzelim, sen meleklere!...

-Sarıyer-
Âgâh Kemâl

Yahya Kemâl'in şiir kitaplarına giremiş ve metinlerini yukarıya aldığımız manzumelere topyekûn bakıldığında çıkan amelî netice şöyledir:

Yahya Kemâl ilk şiirlerinde gerek üslûp, gerek dil ve gerekse işlediği temalar bakımından devrin hâkim şiir anlayışı ve estetiğinin kuvvetle tesiri altındadır. Bu tesirde bilhassa Tevfik Fikret'in ağırlığı hissedilmektedir. Onun Ey Yâr-ı Nagam-kâr adlı manzumesini tahmis denemesi, Leyâl-i İstiğrâk adını taşıyan manzumeleri bu tesiri açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca şiirlerinin ikisini Saffet Nezihî ve Mehmet Âsâf'a ithaf etmesini de sonradan da sürdüreceği ithaf bonkörlüğünün ilk işaretlerini vermektedir. Şairin bu devirde ithaf ettiği öteki şiiri

²⁰ Malûmat mc. nr. 385, 1 Mayıs 1319, s. 3430; İrtikâ mc. nr. 213, 2 Mayıs 1319 / 15 Mayıs 1903, s. 439.

akrabasından Nâzima Hanım ile Ali Bey'in 6-7 yaşlarında ölen oğulları Yunus Refet'edir.²¹

Yahya Kemâl'in pek genç yaşta Paris'e firar etmesi ve orada dokuz yıl gibi yine uzun sayılabilecek bir ikametden sonra yeni bir dünya görüşü ve şiir estetiği ile yurda dönmesi Türk şiirinin de mecrasını değiştirecektir. Onun hem yeni bir şiir dili kurması hem de eşya ve hadiselere farklı bir bakış açısıyla bakması, şiir vadisine yeni bir soluk getirmiştir. Servet-i Fünûn'un ağır dilinden şiirini ayıklayan Yahya Kemâl, aynı dilin imkân ve zenginlikleri içinde hem klâsik hem parnass hem sembolist hem de romantik olunabileceğini göstermiştir. Bu bakımdan Yahya Kemâl, Türk şiirinde birkaç hamleyi birden yapmıştır denebilir.

²¹ Sermet Sami Uysal, Şiire Adanmış Bir Yaşam, Yahya Kemâl, Yahya Kemâl'i Sevenler Derneği yay. İstanbul, 1998, kitabın sonunda yer alan Yahya Kemal'in Soyağacı bölümü.